

3. OLAKŠICE BANKE ZA MEĐUNARODNA PORAVNANJA CENTRALNIM BANKAMA

BIS nudi širok opseg bankovnih usluga za centralne banke i međunarodne financijske institucije. Usluge u prvom redu predstavljaju način investiranja deviznih rezervi kod institucije značajne kreditne sposobnosti i diskrecije, koja visoku likvidnost kombinira s značajnom stopom povrata. Više od 100 centralnih banaka širom svijeta koriste usluge BIS-a, a oko 7% svjetskih deviznih rezervi trenutačno se drže u BIS-u.

Kako je BIS osnovan na temelju međunarodne povelje, uživa niz imuniteta u odnosu na državne i pravne mjere raznih zemalja članica. U skladu rečenim, imovina povjerena BIS-u u većini zemalja uživa imunitet obzirom na eksproprijaciju, blokiranje i druge slične mjere.¹

1. DEPOZITI NA FIKSNI ROK (OROČENI)/ RAČUNI UZ OBAVIJEST ("FIXED-TERM DEPOSITS/NOTICE ACCOUNTS")

Uz fiksne ročne depozite u različitim iznosima (od prekonoćnog do dvanaestomjesečnog oročavanja), te depozite po viđenju, BIS vodi i račune uz obavijest.

Za račune uz obavijest, instrukcije za plaćanje i obavijesti i primicima sredstava moraju se dati u načelu dva dana prije datuma valute

---

¹ Vidjeti Bruxelles protocol - Protocol regarding the immunities of Bank for International Settlements (of 30th July 1936), citirano prema: Basic texts, Bank for International Settlements, Basle, 1993

relevantne transakcije. Kod oročenih depozita, a ovisno o valuti obavijest može uslijediti i dan ranije, a ponekad i isti dan (pogotovo za USD). Za račune uz obavijest ne postoji minimalni iznos niti naknada za održavanje: mogu se koristiti kako za investicijske potrebe, tako i za priljev sredstava i razna plaćanja. Transakcije na ovim računima su moguće u većini konvertibilnih valuta, posebno dolarima, njemačkim markama, japanskim jenima i švicarskim francima, australijskim dolarima, nizozemskim guldenima, talijanskim lirama, ECU-ima itd. Pod uvjetom polaganja određenog minimalnog iznosa, depoziti mogu biti u US dolarima, ali denominirani i vezani indeksom za košaru valuta kao što je npr. SDR.

Kako bi se udovoljilo zahtjevima centralnih banaka za likvidnošću, oročeni depoziti kod BIS-a mogu uključiti i opciju likvidacije prije dospjeća: u tom slučaju formiraju se s dvodnevnom klauzulom o prekidu.

Kamata se obačunava u skladu sa standardnom praksom eurotržišta, te se isplaćuje bez ikakvih odbitaka poreza. Kamatne stope utvrđuju se svakodnevno, te se temelje na tržišnim stopama, ali su općenito niže no one komercijalnih banaka. To reflektira posebnu prirodu i izvanrednu kreditnu sposobnost ove međunarodne novčane institucije.

Ne postoje posebne procedure za otvaranje ove tri vrste računa; zahtjev se jednostavno može javiti telefonom ili pismeno. BIS-ovi računi počinju funkcionirati po samom primitku obavijesti o primitku sredstava od određenog korespodenta.

Svaka transakcija po računima odmah se potvrđuje centralnim bankama putem testiranog teleksa ili swift poruke.

Sumarni izvodi s računa (uključujući detalje o promjeni kamata i kamatnih stopa) šalju se klijentima - centralnim bankama svakog mjeseca. Za oročene depozite, nakon zaključenog ugovora, svaki se oročeni depozit potvrđuje testiranim teleksom ili SWIFT porukom. Izvod za oročene depozite šalje se za svaki oročeni depozit.

1.1. FIXBIS instrument

Iako BIS nudi mogućnost ranijeg otkazivanja fiksnih ročnih depozita (zadržavajući pritom pravo zaračunavanja troškova refinanciranja), razvijen je, također, investicijski instrument dizajniran za maksimaliziranje likvidnosti, istovremeno dozvoljavajući centralnim bankama da produže dospijee njihovih depozita i ostvare više kamatne stope.

Radi se o "BIS-ovim investicijama uz fiksnu stopu" (Fixed Rate Investments at the BIS) - FIXBIS su transferabilna knjižna potraživanja s dospijecom između jednog tjedna i 12 mjeseci (ovisno o valuti). Izdaju se na "kamatnoj" ili "doskontnoj" osnovi. (Posljednja osnova daje elemente za usporedbu s državnim obveznicama).

Kamatni FIXBIS nosi fiksnu kamatnu stopu, koja se obračunava na isti način kao i korespondirajuća kamatna stopa koju BIS nudi za oročene depozite na isti rok.

BIS garantira likvidnost FIXBIS-a preuzimajući obvezu da ga otkupi bilo kada tijekom njegovog trajanja pod vrlo povoljnim uvjetima, uz dvodnevni otkazni rok (bez obzira na kamatnu stopu po kojoj bi BIS izdao novi FIXBIS za preostali rok dospjeća - osim u slučaju iznomno poremećenih odnosa na tržištu). Dakle, FIXBIS se može smatrati visoko likvidnim i fleksibilnim sredstvom gdje investitori mogu brzo prilagoditi rok trajanja njihovih portfelja promjenama u njihovim očekivanjima kretanja kamatnih stopa.

Njegovo zaključivanje može se izvršiti telefonom, telefaksom, teleksom, putem SWIFT poruke ili bilo kojim drugim telekomunikacijskim sredstvom, navodeći sve uvjete i sprecificirajući valutu, nominalni iznos, datum valute, datum dospjeća, kamatnu stopu ili doskontnu stopu itd.

O dospjeću FIXBIS-a, nominalni iznos (zajedno s kamatama u slučaju "kamatnog FIXBIS"-a) plaća se u korist računa po viđenju ili računa uz

obavijest odnosnog klijenta, te se registrira u knjigama, osim ukoliko drugačija procedura nije dogovorena. Isti postupak primjenjuje se kod prijevremenog otkupa od strane BIS-a.

Uz prethodnu pismenu obavijest BIS-u, FIXBIS je moguće prenositi između centralnih banaka. Po primitku obavijesti BIS će izvršiti prijenos potraživanja u svojim knjigama na novog klijenta, te ga o tome promptno izvijestiti šifriranim teleksom ili SWIFT-om. FIXBIS je moguće prenositi samo na navedeni način.

Na sva pravna pitanja u svezi FIXBIS-a primjenjivat će se pravo Švicarske.

1.2. FRIBIS instrument

Za dugoročnije investicije na raspolaganju je olakšica pod nazivom "BIS-ove investicije uz varijabilnu stopu" ("Floating rate investments at the BIS").

Radi se o knjižnim depozitima od 12, 18, 24 ili 36 mjeseci čija se kamatna stopa prilagođava s vremena na vrijeme ovisno od tržišnih kretanja. Kamata se isplaćuje krajem svakog određenog perioda za obračun kamata ("intermediate interest period"). Prvi od tih perioda dogovara se između BIS-a i dotične centralne banke na početku FRIBIS ugovora. Trajanje svakog slijedećeg kamatnog perioda (perioda za obračun nove kamatne stope) bit će utvrđeno na sličan način, uobičajeno po isteku prethodnog perioda obračuna.

Budući da centralne banke ovom investicijom vežu svoja sredstva na duži rok, BIS renumerira FRIBIS po višim kamatnim stopama nego svoje ostale investicijske instrumente. Kamatna stopa na FRIBIS u odnosu na svaki kamatni period utvrđuje se dva dana prije početka tog kamatnog perioda. Utemeljena je na LIBID stopi za isti kamatni period, umanjenoj

za maksimalno 15 temeljnih bodova ("basis points"). Kamate se isplaćuju krajem svakog kamatnog perioda.

Iako se očekuje da investitor FRIBIS drži do roka dospjeća, moguće je, u slučaju potrebe, zatražiti raniji iskup instrumenata, uz otkazni rok od dva radna dana. Otkup može biti "po paritetu" u slučaju da se izvršava krajem kamatnog perioda. Ukoliko se raniji otkup zatraži bilo koji drugi datum, BIS zadržava pravo zaračunavanja svih troškova vezanih uz refinanciranje koji se mogu pojaviti, iako ih nastoji svesti na minimum, najviše do iznosa LIBOR-a.

2. USLUGE UPRAVLJANJA PORTFELJOM

BIS nudi prema potrebama prilagođene usluge upravljanja jednovalutnih portfelja ("single-currency portfolio management") bilo u FIXBIS-u ili državnim obveznicama (ili njihovoj kombinaciji). Dugogodišnje iskustvo BIS-a na tržištima kapitala daje BIS-u posebnu preporuku za pružanje ovih usluga.

Osnove upravljanja portfeljom formulirane su u zajedničkom dogovoru s klijentom i pismeno oblikovane u okviru "Sporazuma o upravljanju investicijama" ("Investment Management Agreement"). BIS svoje usluge pruža u svrhu identificiranja primarnih kriterija investiranja tj. ciljnog roka trajanja, te za potrebe utvrđivanja kriterija izvedbe ("performance benchmarks"). Indeksi utvrđeni od strane komercijalnih i investicijskih banaka obično se koriste za mjerenje kvalitete i izvršenja (izvedbe) dugoročnijih investicija. U slučaju investicija na tržištima novca, BIS je razvio vlastite indekse za niz perioda. Navedeni indeksi temelje se na FIXBIS stopama (FIXBIS indeksi).

Sporazum o upravljanju portfeljom može biti ugovoren i tako da uključuje garanciju za likvidnost: vrijednosice se mogu prodati, ili FIXBIS likvidirati u bilo koje vrijeme po važećim kamatnim stopama.

3. DEVIZNE OPERACIJE I OPERACIJE SA ZLATOM

BIS može kupovati i prodavati valute za svog klijenta bilo u određenoj količini ili po vlastitom nahođenju, vodeći računa o interesima klijenta. Pod određenim uvjetima BIS može kotirati čvrste utvrđene cijene svojim klijentima te, u svakom slučaju, pružiti informacije o različitim stopama. Koristeću usluge BIS-a na ovom području klijentima se jamči potpuna anonimnost i povjerljivost. Uzimajući u obzir veličinu BIS-a i njegovu prisutnost na deviznim tržištima, BIS može često ponuditi centralnim bankama povoljnije određivanje cijena. Na devizne usluge se ne obračunava nikakva naknada ili provizija, ali BIS može zahtijevati da druga valuta u ugovoru ("counter-currency"), koja mu mora biti prodana na temelju devizne transakcije, bude već uknjižena u njegovim knjigama prije no što se odnosna devizna transakcija provede.

U slučajevima gdje se poslovne veze već dulje vrijeme odvijaju na obostrano zadovoljstvo, BIS je spreman ponuditi i određene dodatne usluge obuirom na operacije zlatom.

Jedna od takvih usluga su i računi "po viđenju" na kojima se evidentira u BIS-u primljene zlatne poluge centralnih banaka. Nadalje, tu su i "računi posebnih namjena" na kojima se zaprimaju zlatne poluge i koji spadaju u izvanbilančne stavke. I dok u sklopu računa po viđenju BIS nije u obvezi na zahjev depozitara izdati identičnu polugu, već polugu istog tipa, kod računa posebnih namjena on ima takvu obvezu.

Zlato povjereno BIS-u čuva se u trezorima Bank of England, Švicarske Nacionalne Banke i FED-a. U slučaju računa posebnih namjena i zlatnih poluga deponiranih pri GED-u, New York, BIS je u obvezi FED-u otkriti identitet vlasnika zlata.

Za raspolaganje zlatom, potrebno je BIS obavijestiti dva radna dana prije datuma valute i to testiranom telex porukom.

Na održavanje ovih računa BIS ne zaračunava nikakvu naknadu osim eventualnih troškova koji nastanu pri fizičkom kretanju i skladištenju zlata u depozitarnim centralnim bankama.

BIS je u načelu spreman prihvatiti instrukcije za kupovinu ili prodaju za račun centralnih banaka.

BIS također pruža usluge centralnim bankama u pogledu transporta zlata, osiguranja, itd.

4. KREDITNE OLAKŠICE BIS-a

BIS može centralnim bankama dodijeljivati kratkoročne pozajmice. No, to čini na ovisno od "slučaja do slučaja", ispitujući svaki zahtjev zasebno.

Takvi BIS-ovi zajmovi obično su kolateralizirani zlatom ili depozitima centralne nanke kod BIS-a. Ponekad, u okviru strogo definiranih uvjeta, mogu biti i bez pologa (oblik "stand by" kredita). U okviru ovih olakšica valja uzeti u obzir i značaj bankovnih odnosa BIS-a i klijenta.

U doba dužničke krize osamdesetih godina, BIS je, na zahtjev nekih vodećih centralnih banaka svijeta, uz njihovu potporu u obliku garancija, davao kredite u sklopu tzv. bridging finance programa velikom broju centralnih banaka, uglavnom u Latinskoj Americi i Istočnoj Europi. Kreditima se premošćivalo vrijeme do početka korištenja kredita koje su u ovim zemljama bile odobrile međunarodne financijske organizacije, kao što su Međunarodni monetarni fond i Svjetska banka.

5. OSTALE USLUGE

Pod određenim uvjetima, BIS može čuvati vrijednosne papire za poznate i provjerene klijente.

Osim toga, BIS je spreman preuzeti ulogu posrednika u određenim transakcijama izvedenim vrijednosnim papirima. (računi s varijabilnim kamatnim stopama ili "kamatni swapovi").

Detalji fiksnih ročnih depozita, transfera na ili s tzv. notice računa ili izdavanje novih FIXBIS ili FRIBIS instrumenata mogu biti ugovoreni direktno s BIS dilerima putem telexa, Reutersa, faxom ili telefonom. Ukoliko centralna banka preferira odgovoriti na standardnu ponudu BIS-a putem telexa, dogovor tada može biti zaključen slanjem telexa ili putem SWIFTA-a od strane centralne banke klijenta, u kojem se navode detalji - valuta, iznos, valuta na određeni dan, te rok. Informacije o korespondentu putem kojeg će se sredstva platiti također moraju biti navedene. Korespondent BIS-a kojem se određeni iznos treba platiti je u svim slučajevima centralna banka zemlje čija je valuta predmet transakcije (osim u slučaju ECU-a gdje se relevantna banka zajednički dogovara).

6. ZAKLJUČAK

Usluge koje BIS pruža centralnim bankama i drugim financijskim organizacijama uvelike doprinose razvoju međunarodne monetarne kooperacije i uzajamnog razumijevanja. BIS-ov veliki ugled i dugogodišnje iskustvo daje jamstvo uspješnosti sklopljenih sporazuma između ove institucije i njenih klijenata. Navedene usluge karakterizira visok stupanj sigurnosti u uspješnost operacije, kao i visoka likvidnost investicije i povoljni uvjeti, te načelo potpune povjerljivosti. Pristupanjem u članstvo BIS-a i Narodnoj banci Hrvatske pružaju se mogućnosti korištenja usluga koje pruža BIS.